

HECTOR MALOT

SINGUR PE LUME

Traducere de
HARALAMB G. LECCA

BUCUREȘTI, 2019

PARTEA ÎNTÂI

- I. În sat / 3
- II. Trupa lui Vitalis / 17
- III. Acasă / 28
- IV. La drum / 34
- V. Cum am început / 40
- VI. Învăț carte / 49
- VII. Peste munți și văi / 56
- VIII. Am întâlnit un uriaș cu cizme de opt coți / 59
- IX. La judecată / 66
- X. Pe vapor / 76
- XI. Întâiul meu prieten / 95
- XII. Copil găsit / 107
- XIII. Lupi și zăpadă / 113
- XIV. Inimioara / 130
- XV. Intrarea în Paris / 141
- XVI. Un „Padrone“ / 147
- XVII. Pe drumuri / 160
- XVIII. Lise / 167
- XIX. Grădinar / 177
- XX. Nimicirea / 183

- I. Înainte!... / 197
- II. Un oraș negru / 213
- III. Sub pământ / 222
- IV. Înecul / 229
- V. În cușcă / 238
- VI. Scăparea / 247
- VII. O lecție de muzică / 265
- VIII. Vaca prințului / 274
- IX. Doica / 289
- X. Vechea și noua familie / 301
- XI. Barberin / 304
- XII. Cercetări / 320
- XIII. Familia Driscoll / 331
- XIV. Respect părinților / 339
- XV. Capi își dă-n petic / 347
- XVI. Au mințit semnele / 351
- XVII. Unchiul lui Arthur / 356
- XVIII. Noaptea Crăciunului / 360
- XIX. Frica lui Mattia / 364
- XX. Bob / 380
- XXI. Lebăda / 388
- XXII. N-au mințit semnele / 394
- XXIII. În familie / 402

SINGUR PE LUME

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României MALOT, HECTOR

Singur pe lume / Hector Malot ; trad. de Haralamb

G. Lecca. - Ed. a 2-a. - București : Astro, 2015

ISBN 978-606-8148-75-5

I. Lecca, Haralamb (trad.)

821.133.1-93-31=135.1

Editura ASTRO

Str. Iacob Negruzzi, nr. 37A,

Sector 1, București

Tel./Fax: 021 223 04 51

Comenzi la:

www.cartia-meia.ro

www.depozit-de-carti.ro

PARTEA ÎNTÂI

I ÎN SAT

Sunt copil găsit.

Am crezut însă, până la opt ani, că și eu aveam ca toți ceilalți o mamă, căci, de câte ori plângeam, o femeie mă strângea așa de blând în brațe legănându-mă, încât lacrimile mi se opreau.

Nu mă culcam niciodată fără sărutările acelei femei, iar când vântul iernii lipea zăpada pe geamurile albite, îmi lua picioarele între mâini și mi le încălzea, cântându-mi un cântec pe care și-acum îl țin minte.

Când păzeam vaca de-a lungul drumurilor pline de ierburi, ori prin buruieni, și când mă prindea câte o furtună, îmi ieșea înaintea și mă silea să mă adăpostesc sub fusta ei ridicată, cu care îmi învelea capul și umerii.

Apoi, de câte ori mă certam cu câte un copil, mă puneam să-i istorisesc necazul și mai totdeauna găsea cuvinte blânde ca să mă mângâie sau să-mi dea dreptate.

Prin toate acestea, și prin multe altele încă, prin felul cum îmi vorbea, prin felul cum se uita la mine, prin dezmierdările și blândețea cu care mă dojenea, credeam că mi-e mamă.

Și iată cum am aflat că nu mi-era decât doică.

Satul meu, sau mai exact satul în care am fost crescut, căci un sat al meu n-am avut, și niciun loc de naștere, precum nici tată nici mamă, satul în care mi-am petrecut copilăria, se numește Chavanon, unul din cele mai sărace.

Această sărăcie o datorează nu nepăsării sau lenivirii locuitorilor ci așezării lui într-un loc nerodnic.

Pământul n-are adâncime și spre a da recolte bune, i-ar trebui îngrășăminte care nu se găseau pe acolo. De aceea, nu te întâlnești (sau cel puțin nu te întâlneai, pe vremea de care vorbesc), decât cu puține câmpii muncite, căci mai pretutindeni sunt nesfârșite întinderi, pline de buruieni și de neghină. Unde pier buruienile încep bărgane pe a căror creastă vânturile prea reci pipernicesc bieteles tufişuri care și-arată, pe ici pe colo, crengile răsucite și scuturate.

Ca să găsești pomi frumoși trebuie să te cobori în culele văilor, pe malul râurilor, unde cresc, prin înguste livezi, castani uriași și stejari voinici.

Într-una din aceste cute, pe malul unui râușor, care-și pierde apa într-unul din afluenții Loarei, acolo e zidită casa în care mi-am petrecut primii ani.

Până la opt ani nu văzusem niciun bărbat prin casă, și mama nu era văduvă, dar bărbatu-său, care era pietrar, ca mulți alți lucrători din partea locului, lucra în Paris, și nu mai dăduse pe-acasă, de la vârsta-n care puteam vedea și înțelege ce era împrejur-mi. Numai din când în când primea vești, prin câte unul din tovarășii lui, care se întorcea-n sat.

— Maică Barberin, ți-e bine bărbatul. M-a însărcinat să-ți spun că munca merge și să-ți dau banii ăștia; ia vezi, numără-i.

Și atât. Iar ea se mulțumea cu vestea că bărbatu-său e bine, că munca merge și că-și câștiga traiul.

Lunga lui ședere, la Paris, nu însemna că era certat cu nevastă-sa. Neînțelegerile n-aveau nicio legătură cu absența sa de acasă. Sta la Paris, fiindcă îl ținea acolo munca. Avea să se-ntoarcă, la bătrânețe, lângă baba lui, ferind-o, cu banii strânși, de nevoile vremurilor, în care vârsta le va lua puterile.

Într-o zi de noiembrie, pe când se-nsera, un om, pe care nu-l cunoșteam, s-a oprit dinaintea porții noastre. Eram în pragul casei; spârgeam niște așchii. Fără să

deschidă poarta, dar ridicând capul pe deasupra ei și uitându-se la mine, m-a întrebat dacă acolo stă Maica Barberin.

I-am spus să între.

A împins poarta care scârțâia-n țâțâne și, cu pași domoli, s-a apropiat de casă.

N-am văzut de când sunt așa noroi!... pete mari de noroi, unele încă umede, altele uscate, îl acopereau de sus până jos și pricepeai, văzându-l, că mult trebuie să fi umblat prin mocirle.

Zgomotul vorbelor noastre a chemat pe bătrâna Barberin și când omul a intrat în casă, s-a pomenit cu el drept în față.

— Aduc vești din Paris, a zis el.

Patru cuvinte simple, care-mi izbiseră adeseori urechile, dar glasul, cu care erau rostite, nu semăna deloc cu cel care-nsoțise odinioară cuvintele: „bărbatul ți-e bine și munca merge“.

— Doamne! a strigat bătrâna, împreunându-și mâinile. I s-a întâmplat ceva lui Jerôme!...

— Da, i s-a întâmplat; dar nu te prăpădi de frică. Nu e decât rănit, n-a murit. Poate să rămână schilod. Deocamdată, e la spital, i-am fost vecin de pat, și, fiindcă mă întorc acasă, mi-a cerut să-ți dau vestea, în trecut. Nu mă pot opri, pentru că mai am trei leghe, și noaptea vine repede.

Bătrâna însă, care voia să afle mai multe, l-a rugat să stea la masă. Erau așa rele drumurile! Se vorbea de lupii iviți prin pădure. Putea să plece a doua zi.

Și drumețul, uscându-și glezna pantalonilor, care se scoroja sub pătura de noroi întărit, bombănea mereu: „n-am noroc!“, cu o mâhnire sinceră, care arăta că el s-ar fi schilodit de bună voie pentru nădejdea de a rămâne cu o pensie.

— I-am spus, a adăugat el la încheierea istorisirii, l-am sfătuit să facă proces antreprenorului.

— Ehe! procesele costă mult.

— Da, dar când le câștigi!

Bătrâna ar fi vrut să plece la Paris, dar era dandana mare să pornească la un drum așa lung și costisitor.

A doua zi, ne-am dus în sat, să ne sfătuim cu preotul, care n-a vrut s-o lase, până n-o ști întâi dacă i-ar fi de vreun folos bărbatului. A scris așadar duhovnicului de la spitalul în care intrase Barberin, și peste câteva zile a primit un răspuns care spunea că bătrâna nu trebuia să plece, ci să-i trimită o anume sumă de bani, fiindcă avea de gând să deschidă proces antreprenorului la care fusese rănit.

S-au scurs zile și săptămâni, numai cu câteva scrisori care toate cereau bani. Ultima, mai stăruitoare ca celelalte, spunea că, dacă nu mai are, să vândă vaca.

Doar cei care au trăit la țară, cu țaranii, știu ce necaz și ce durere e într-aceste trei cuvinte: „să vinzi vaca“.

Pentru naturaliști, vaca e un animal rumeșor; pentru călători, e un animal foarte nimerit într-un peisaj, mai ales când își ridică din iarba botul umed de roasă; pentru orășeni, e un izvor de cafea cu lapte și de brânză cu smântână; pentru țaran însă, e altceva și mai mult. Oricât de sărac ar fi și cu oricâți copii, țaranul e sigur că nu va răbda de foame, cât va avea o vacă-n staul. Cu o funie, sau numai cu un ștreang de coarne, un copil o plimbă de-a lungul drumurilor ierboase, pe unde pășunea nu e a nimănui, și seara tot neamul are unt pe pâine și lapte de înmuiat cartofii. Tatăl, mama, copiii, mari și mici, toți trăiesc de pe urma vacii.

Așa de bine trăiam și noi, bătrâna și eu, dintr-o noastră, că până-atunci mai niciodată nu mâncasem carne. Dar nu ne era numai doică; ne era și tovarășă, prietenă, căci nu trebuie să ne-nchipuim că vaca e un patru-ped dobitoc; dimpotrivă, e un animal foarte deștept și plin de însușiri morale, cu atât mai dezvoltate, cu cât i le cultivi prin creștere. Noi o mângâiam pe a noastră, îi

vorbeam, iar ea ne înțelegea și, cu ochii ei mari și blânzi, știa să ne dea a-nțelege ce voia, sau ce simțea.

Pe scurt, o iubeam și ne iubea.

A trebuit totuși să ne despărțim, căci numai vânzând vaca, puteam mulțumi pe Barberin.

A venit la noi un negustor și, după ce a cercetat bine pe Roussette, după ce-a pipăit-o mult, dând cu nemulțumire din cap, după ce a spus și răspuns de zeci de ori că nu-i convine deloc, că e vacă de oameni săraci pe care n-o s-o poată vinde nimănui, că n-are lapte și că dă unt prost, a încheiat zicând că ar lua-o, dar numai de inimă bună și ca să-i facă un bine bătrânei, fiindcă era femeie de ispravă.

Biata Roussette, ca și cum ar fi înțeles ce se petrece, nu voise să iasă din staul și-ncepuse a mugi.

— Treci de după ea și gonește-o, mi-a zis negustorul, întinzându-mi biciul, pe care-l purta după gât.

— Ba asta, nu! a răspuns bătrâna.

Și luând vaca de ștreang, i-a vorbit binișor.

— Haide, frumoaso!... haide!

Și Roussette nu s-a împotrivit. Când a ajuns în drum, negustorul a legat-o înapoia trăsorii, și n-a avut încotro; a trebuit să se ia după cal.

Noi ne-am întors în casă, și mult timp apoi i-am auzit mugetele.

Adio lapte și unt!... Dimineața, pâine, seara, cartofi cu sare.

Am intrat în post, foarte curând după vânzarea vacii. Cu un an înainte, la lăsata secului, bătrâna mă răsfățase cu o plăcintă și cu clătite. Atât m-am îndopat, încât ea nu mai putea de bucurie.

Dar atunci aveam pe Roussette, care ne dase laptele, pentru a plămădi coca, și untul, pentru prăjit.

„S-a dus Roussette, s-a dus și laptele, și untul, și lăsata secului“!... Așa mi-am zis eu, întristat.

Dar bătrâna tot mi-a făcut o plăcere. Deși nu cerea prin vecini, se împrumutase la una cu o ceașcă cu lapte, cu o bucată de unt de la alta, și, când m-am întors, la amiază, am găsit-o turnând făină într-o cratiță de pământ.

— A! Uite făină! am zis eu, apropiindu-mă.

— Da, mi-a răspuns ea, zâmbind; făină e, mititelule, făină bună, de grâu: ia uite aici, ce frumos miroase!...

Dac-aș fi-ndrăznit, aș fi întrebat la ce-avea să slujească făina aceea. Dar, nu cutezam să-ntreb. Și-apoi, pe de altă parte, nu voiam s-arăt că știu că e lăsată secului ca să n-o amărăsc pe bătrână.

— Ce se face din făină? m-a întrebat ea, uitându-se la mine.

— Pâine.

— Și mai ce?

— Nu știu.

— Ba știi; dar fiindcă ești băiat cuminte, nu îndrăznești să spui. Știi că azi intrăm în post, ziua plăcintei și-a clătitelor, dar fiindcă mai știi că n-avem nici lapte nici unt, nu-ți vine să vorbești. Așa e?

— De!...

— Pentru că le-am ghicit dinainte, toate astea, eu am făcut așa ca să nu rabzi, ia uită-te-n copaie.

Ridicând capacul, am zărit lapte, unt, ouă și trei mere.

— Dă-mi ouăle, mi-a zis ea; și pe când eu le sparg, tu curăță merele. Le-am tăiat, cum mi-a spus, felii, iar ea a spart ouăle în făină și s-a pus să le bată la un loc, turnând deasupra, din când în când, câte o linguriță de lapte.

Când s-a subțiat aluatul, a pus cratița pe cenușa caldă și nu ne-a mai rămas decât s-așteptăm seara, căci atunci trebuiau mâncate clătitele și plăcinta.

Ca să spun drept, trebuie să mărturisesc că ziua mi s-a părut lungă și că m-am dus de mai multe ori să ridic cârpa care acoperea cratița.

— O să răcești aluatul, îmi zicea bătrâna, și n-o să se dospească bine. Dar s-a dospit strașnic, și, pe ici și pe colo, se iveau umflături, ca niște bășici care crăpau, iar din toată coca ieșea un miros plăcut de ouă și de lapte.

— Sparge așchii! Ne trebuie jăratric fără fum. În sfârșit, am aprins lumânarea.

— Pune lemne-n foc! mi-a zis ea.

Nu mi-au trebuit de două ori vorbele astea, pe care le-așteptam cu neastâmpăr. În două minute, o flacăra mare se ridica din vatră, umplând bucătăria cu pâlpâita ei lumină.

Atunci, bătrâna a desprins dintr-un cui tigaia de prăjit și-a pus-o pe flacăra.

— Dă-mi untul.

A luat pe vârful cuțitului o bucăciță cât o nucă și-a pus-o în tigaie, unde s-a topit sfârâind.

Ah! Ce miros bun și ce plăcut ne gădila găturile, mai ales că de mult nu-l mai respirasem!... Iar sfârâitul untului era cel mai sprinten cântec.

Dar, cu toate c-ascultam foarte bine, mi s-a părut că aud niște pași în curte.

Cine putea să ne supere așa târziu? Vreo vecină poate, ca să ne ceară foc.

Nu m-am oprit însă la acest gând, căci bătrâna, care scufundase lingura în cratiță, mutase în tigaie o pată mare de cocă albă, și nu era vremea să mă las în voia gândurilor.

Un băț a bătut în ușa care s-a deschis chiar atunci.

— Cine e? a întrebat bătrâna, fără să se întoarcă.

Intrase un om, și flacăra, care-l luminase drept în față, mi-l arătase îmbrăcat într-o bluză albă și cu un baston gros în mână,

— Dar ce, petreceți aici?... Să vă fie de bine!... a început el aspru.

— Doamne! a strigat bătrâna, lăsând repede tigaia. Tu ești Jerôme?

Apoi, luându-mă de mână, m-a împins spre omul care se oprise-n prag.

— E tatăl tău!... și cărți

M-apropiasem să-l îmbrățișez și eu, dar m-a oprit cu vârful bățului.

— Cine e ăsta?... Tu-mi spuseseși...

— Ți-am spus, da... dar nu e adevărat, fiindcă...

— Aa! Nu e adevărat?

A făcut câțiva pași spre mine cu bățul ridicat, iar eu m-am dat, fără să vreau, înapoi.

Ce făcusem? De ce eram vinovat? De ce mă primea astfel, când eu mă duceam să-l îmbrățișez?

N-am avut vreme să lămuresc aceste felurite întrebări care se îngrămădeau în mintea mea tulburată.

— Cum văd eu, vă pregătiți de lăsata secului. Tocmai bine, că mi-e o foame strașnică! Ce-ai de mâncare?

— Făceam clătite.

— Văd. Dar n-o să dai clătite unui om care-a bătut zece leghe.

— Vezi că... n-am nimic... nu te-așteptam.

— Cum nimic... n-ai nimic de mâncare?

Și se uita împrejur.

— Uite unt.

Apoi a ridicat ochii în tavan, spre locul unde altădată spânzuram slănina; dar cuiul de mult era gol, iar de pe grindă, n-atârnav acum decât câteva funii de ceapă și de usturoi.

— Uite ceapă, a zis el, dând jos cu bățul o funie. Patru-cinci cepe și o bucată de unt ne-ajung pentru o ciorbă. Dă-ncolo clătitele și prăjește-ne ceapa în tingire.

Cum! Să ia clătitele din tingire? Dar bătrâna n-a răspuns nimic. Din contră, s-a grăbit să facă ce-i ceruse bărbatul, pe când el se așeza pe o bancă din colțul vetrei.

Eu nu îndrăzneam să mă mișc din locul unde mă trimisese bastonul și sprijinit de masă mă uitam.

Era de vreo cincizeci de ani, cu un chip aspru și încrunțat la vedere. Avea capul înclinat pe umărul drept, din cauza răniilor avute și beteșugul acesta îi făcea înfățișarea mai neplăcută.

Bătrâna pusese tigaia pe foc.

— Da, ce! Cu bucățica aia de unt o să faci ciorba?

Și, luând el singur farfuria pe care era untul, a trântit în tigaie toată bucata.

Nu mai rămânea nici pic, pentru clătite!...

Negreșit că în orice alte împrejurări m-ar fi mișcat această catastrofă; acum însă, nu mă mai gândeam nici la clătite, nici la plăcintă: gândul care îmi stăpânea mintea, era că omul acela, atât de aspru, mi-era tată.

— Tatăl meu! așa îmi ziceam întruna, fără să vreau.

Nu mă-ntrebasesm niciodată clar ce înseamnă un tată, și, nedeslușit, instinctiv, credeam că tatăl e o mamă cu glas mai gros, dar, uitându-mă acum la cel care-mi căzuse din cer, parcă mă cutremura un fior dureros.

Voisem să-l îmbrățișez, și mă gonise cu bățul, pentru ce? Bătrâna nu mă gonea niciodată când mă duceam s-o sărut: ba încă mă lua în brațe și mă strângea.

— Decât să stai așa, parc-ai fi înghețat, mi-a zis el, mai bine pune farfuriile pe masă.

M-am grăbit să-l ascult. Ciorba era gata, și, după ce bătrâna a turnat-o în farfurii, el s-au pus la masă și-a început să mănânce, oprindu-se câteodată, ca să se uite la mine.

Eram așa de tulburat și de sfios, că nu puteam mânca și mă uitam și eu la el, dar pe furiș, lăsând ochii în jos, când se-ntâlneau cu ai lui.

— Tot așa puțin mănâncă totdeauna? a întrebat el deodată, întinzând limba spre mine.

— Ba nu! Mănâncă bine.

— Atunci, cum? Parcă n-ar mânca deloc...

Negreșit că n-aveam poftă de vorbă, și nici bătrâna nu era mai pornită pe taifas. Umbla de colo până colo, împrejurul mesei, cu grijă să-și slujească bărbatul.

— Zi nu ți-e foame? m-a întrebat el.

— Nu.

— Atunci, du-te de te culcă, și, vezi de adormi iute, că, de nu, mă supăr!

Bătrâna mi-aruncă o uitătură care-mi zicea s-ascult fără vorbă; dar sfatul era de prisos căci n-aveam de gând să mă răzvrătesc.

Cum se vede prin multe case țărănești, bucătăria noastră ne era, în același timp, și odaie de culcare. Lângă vatră, era tot ce servea la mâncare: masa, copaiia și dulapul. Într-un colț, patul bătrânei; iar în celălalt, al meu, ca un fel de laviță cu perdele de pânză roșie.

M-am grăbit să mă dezbrac și să mă culc; dar să dorm, era altceva. Nu doarme cineva la comandă; doarme fiindcă îi e somn și n-are griji. Mie, nici somn nu mi-era, și nici liniștit, nu eram, dimpotrivă, foarte neliniștit și foarte nenorocit.

Cum era omul acela, tatăl meu, și de ce se purta așa aspru?

Cu nasul lipit de perete mă sileam să-mi gonesc gândurile și s-adorm cum îmi poruncise, dar mi-era peste putință. Nu venea somnul; eram mai treaz ca ziua.

După câtva, n-aș ști cam cât, am auzit apropiindu-se de patul meu. După pașii rari, greoi și târâiți am cunoscut numaidecât că nu e bătrâna.

O respirație ușoară mi-a atins părul.

— Dormi? m-a întrebat un glas șoptit.

Nu eram nebun să răspund, căci grozavele cuvinte „mă supăr“, tot îmi răsunau în ureche.

— Doarme, a șoptit bătrâna. Așa e totdeauna: cum se culcă, adoarme. Poți vorbi fără frică.

Bineînțeles c-ar fi trebuit să spun că nu dorm, dar n-am îndrăznit. Mi se poruncise să dorm, și nu dormeam; făceam deci rău că nu spun.

— Cum stai cu procesul? a întrebat bătrâna.

— L-am pierdut!... Judecătorii au pretins că rău am făcut stând sub schele și că antreprenorul nu-mi datora nimic.

Și, odată cu vorbele din urmă, a dat un pumn în masă și s-a pus să înjure, bătând câmpii.

— Pierdut și procesul, pierdut și banii, și schilod, și sărac!... asta e! Și, parcă nu mi-ar fi fost destul, când intru aici, dau de-un copil!... Ia să faci bine să-mi spui de ce n-ai făcut ce ți-am spus!...

— Fiindcă n-am putut.

— Nu l-ai putut duce la copiii găsiți?

— Nu-și poate părăsi cineva un copil, pe care l-a hrănit la sân și-l iubește.

— Nu era copilul tău.

— Aș fi vrut să te-ascult, dar s-a întâmplat de s-a îmbolnăvit.

— S-a îmbolnăvit?

— Da. Nu era nimerit să-l duc acolo, ca să-l omoare.

— Dar când s-a vindecat?

— Nu s-a vindecat curând. După boala întâia, a venit alta: tușea, săracul, de ți se rupea inima. Așa a murit bietul Nicolae al nostru! Și mi se părea că, dacă l-aș duce și pe ăsta în oraș, ar muri și el.

— Dar pe urmă?

— Fiindcă trecuse vreme și așteptasem atât, mai puteam să mai aștept încă.

— De ce vârstă e acum?

— De opt ani.

— Ei! O să se ducă acum, la opt ani, unde trebuia să se ducă atunci și tot așa n-o să-i placă!...

— Nu, Jérôme! Să nu faci asta!...

— Și de ce nu? Crezi că-l putem ține așa, întruna?

A urmat o tăcere, și am putut respira, căci emoția mă strângea de gât, gata să mă înăbușe.

Pe urmă, bătrâna a urmat:

— Cum te-a schimbat Parisul! Înainte, nu vorbeai așa!